

На основу члана 87. а у вези са чланом 7. став 1. Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, број 20/2009 и 72/2009) – у даљем тексту Закон, директор Девизног инспектората доноси

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА ЗА ОБВЕЗНИКЕ КОЈИ ОБАВЉАЈУ ПОСЛОВЕ ФАКТОРИНГА И ФОРФЕТИНГА У МЕЂУНАРОДНОМ ПЛАТНОМ ПРОМЕТУ

СВРХА

Девизни инспекторат је на основу члана 82. и члана 84. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“ број 20/2009 и 72/2009) надлежан за вршење надзора над применом овог закона код обвезника из члана 4. став 2. тачка 5. овог закона, у пословима међународног платног промета.

Девизни инспекторат је на основу члана 87. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма овлаштен да самостално или у сарадњи са другим органима, донесе препоруке, односно смернице за примену одредаба овог закона.

Смернице за спречавање прања новца и финансирања тероризма доносе се у циљу отклањања ризика којима је обвезник изложен, ради адекватне процене изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, израде анализе ризика, развијања процедура препознавања и управљања ризиком, сходно члану 7. Закона, како би се на јединствен начин примењивале одредбе Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма и на основу њега донесених прописа код обвезника који се баве пословима факторинга и форфетинга у међународном платном промету.

Под сумњивом трансакцијом се подразумева трансакција за коју обвезник процени да, везано са њом или са особом која обавља трансакцију, постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, односно да трансакција укључује средства произашла из незаконитих активности.

Из одредби Закона као сумњиве трансакције могу се третирати све трансакције које су по својој природи, обиму, сложености, вредности или повезаности неуобичајене, односно немају јасно видљив економски или правни основ, или су у несразмери са уобичајеним, односно очекиваним пословањем странке, и друге околности, које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Као сумњиве могу се третирати одређене трансакције, странке, услуге, али и пословни односи. Оцена сумњивости одређене странке, трансакције или пословног односа заснива се на критеријумима сумњивости одређеним у Листи индикатора за препознавање сумњивих трансакција у факторинг пословима, али исти могу бити сумњиви иако не испуњавају ниједан од индикатора.

Пописи индикатора су полазиште запосленима/овлашћеним лицима при препознавању сумњивих околности, повезаних са одређеном странком, трансакцијом коју странка изводи или пословним односом који закључује, те стога запослени код обвезника морају да буду упознати са индикаторима, како би их у свом раду користили. Код процене сумњиве трансакције, овлашћено лице је дужно да пружи стручну помоћ запосленима.

ОСНОВНА НАЧЕЛА

Спровођење Закона и стандарда

При обављању своје регистроване делатности, обвезник мора да поступа сагласно Законом прописаним обавезама, који уређују област откривања и печевања прања новца и финансирања тероризма и да осигура поштовање прописаних мера и активности на свим нивоима, тако да се целокупно пословање обвезника обавља у складу са Законом.

АНАЛИЗА И ПРОЦЕНА РИЗИКА

Намена анализе ризика

Сагласно Закону, ризик од прања новца или финансирања тероризма представља ризик да ће странка злоупотребити послове откупа потраживања (факторинг и/или форфетинг посао) за прање новца или финансирање тероризма, односно да ће странка, трансакција, услуга или пословни однос бити посредно или непосредно употребљени за прање новца или финансирање тероризма.

У циљу спречавања изложености негативним последицама прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора сагласно Закону, да изради анализу ризика која ће садржати процену ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности или трансакције (члан 7. Закона).

Анализом ризика одређује се праг изложености (процена ризика) одређене странке, пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности или трансакције, ризику за прање новца или финансирање тероризма.

Припрема анализе ризика је предуслов за спровођење прописаних мера анализе странке. Сагласно сврставању странке, пословног односа, услуге или трансакције у једну од категорија ризичности, зависи и врста анализе странке коју обвезник мора да обави у складу са Законом (обична анализа странке, појачана анализа странке, поједностављена анализа странке - ниско ризична група).

Министар финансија је прописао критеријуме на основу којих обвезник сврстава странку, пословни однос, услугу или трансакцију у ниско ризичну групу за прање новца или финансирање тероризма, осим код случајева наведених у Закону, а у складу са техничким критеријумима прописаним у признатим међународним стандардима, у Правилнику о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“ број 07/2010 од 19.02.2010.).

Политика управљања ризицима и анализа ризика

Обвезник, односно његова управа могу да пре израде анализе ризика прихвате адекватну политику управљања ризицима за прање новца и финансирање тероризма. Циљ прихватања такве политике је првенствено да се на нивоу обвезника одреде она подручја пословања која су, с обзиром на могућност злоупотребе за прање новца или финансирање тероризма, више или мање критична, односно да обвезник сам утврди и одреди главне ризике и мере за њихово решавање.

Анализа ризика је поступак у којем обвезник дефинише:

- оцену вероватноће да се његово пословање може злоупотребити за прање новца или финансирање тероризма;
- критеријуме, на основу којих ће одређену странку, пословни однос, услугу или трансакцију сврстати као више или мање ризичну за прање новца или финансирање тероризма;
- последице и мере за ефикасно управљање таквим ризицима.

При изради анализе ризика обвезник треба да узиме у обзир и следеће критеријуме:

1. обвезник категорије ризичности обавезно изводи из критеријума ризичности, одређених у Закону, Правилнику и Смерницама, на основу којих при спровођењу мера анализе странке, одређену странку, пословни однос, услугу или трансакцију сврстава у једну од категорија ризичности;
2. обвезник може, сагласно својој политици управљања ризицима, при одређивању категорије ризичности, да сам одређену странку, пословни однос, услугу или трансакцију класификује као високо ризичну за прање новца или финансирање тероризма и да сам направи појачану анализу странке;
3. обвезник не сме, при одређивању категорије ризичности странке, пословног односа, услуге или трансакције, сам да их класификује као средње (обичне) или ниског ризика, ако су на основу Закона, Правилника и Смерница одређене као високо ризичне. Такође не сме, у супротности са одредбама Закона и подзаконских аката или Смерница, сам да прошири круг странака, пословних односа, услуга или трансакција које ће да третира као ниско ризичне.

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање четири основне врсте ризика:

- географски ризик;
- ризик странке;
- ризик трансакције; и
- ризик услуга.

У случају идентификовања других врста ризика, због специфичности послова откупа потраживања, односно факторинга и форфетинга - обвезник треба да обухвати и те врсте ризика.

Географски ризик

Под географским ризиком се подразумева процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од подручја на коме се налази територија државе порекла странке, државе порекла већинског оснивача, односно власника странке или лица која на други начин врше контролни утицај над управљањем пословима странке и над вођењем тих послова, као и државе порекла лица која са странком обавља трансакције.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су кредибилне институције (Financial Action Task Force-FATF, Савет Европе и др.) означиле као оне које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;

- 3) државе које су на основу процене надлежних међународних организација (нпр. Светска банка, ММФ) означене као оне које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма;
- 4) државе које су на основу процене надлежних међународних организација означене као државе са високим степеном организованог криминала због: корупције, трговине оружјем, трговине белим робљем или кршења људских права;
- 5) државе које су кредибилне институције означиле као оне које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- б) државе које су по процени међународних организација (FATF, Савет Европе и др.) сврстане међу некооперативне државе или територије (ради се о државама, односно територијама које по оцени FATF немају одговарајуће законодавство из области спречавања или откривања прања новца или финансирања тероризма, код којих надзор државе над финансијским институцијама не постоји или је непримерен, оснивање или деловање финансијских институција је могуће без одобрења или регистрације код надлежних државних тела, код којих држава подстиче отварање анонимних рачуна, односно других анонимних финансијских инструмената, код којих је начин препознавања и обавештавања о сумњивим трансакцијама мањкав, међународна сарадња неефикасна или уопште не постоји, законодавство не познаје обавезу утврђивања стварног власника и сл.).

Министар финансија је у члану 21. Правилника, прописао листу држава које не примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма (тзв. црна листа), а у члану 22. Правилника листу држава које примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда Европске уније или виши (тзв. бела листа).

Листе држава обвезници користе ради процене ризика којима их може изложити странка која се налази на тим листама.

Процена и оцена ризика зависе и од локације обвезника, односно његових организационих јединица. Низак степен ризика производа/услуге неутралише у одређеном степену ризике који су проузроковани локацијом. Повећани ризик од прања новца и финансирања тероризма носе трансакције које се врше на оф-шор дестинацијама. Странке из региона могу да буду мање ризичне од странака ван региона, односно из држава са којима немамо никакве пословне односе.

Ризик странке

Обвезник самостално утврђује приступ ризику странке, на основу опште прихваћених принципа и сопствених искустава. На већи ризик могу указати активности које обављају следеће странке:

1) странке које пословну активност или трансакције обављају под неубичајеним околностима, под чим се подразумева:

- знатна и неочекивана географска удаљеност између локације странке и организационе јединице обвезника са којом странка успоставља пословни однос или врши трансакцију;

- често и неочекивано успостављање пословних односа са више обвезника исте делатности, без економског оправдања;

- чести захтеви да се средства уплате на рачун трећег лица, или на рачун лица на територији државе у којој се не примењују строги стандарди у области спречавања прања новца, или на рачун странке који је различит од рачуна који је странка навела, односно рачуна преко кога обично послује;

- инсистирање на тајности трансакције и сл.;
- 2) странке код којих је, због структуре, правне форме или сложених и нејасних односа, тешко утврдити идентитет њихових стварних власника или лица која њима управљају, као нпр. оф-шор правна лица са нејасном власничком структуром која нису основана од стране компанија из земље која примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма који су на нивоу стандарда прописаних Законом;
- 3) странке које обављају делатности за које је карактеристичан велики обрт и уплате готовине;
- 4) страни трговци оружјем и произвођачи оружја;
- 5) нерезиденти и странци;
- 6) стране банке или сличне финансијске институције земаља које не примењују стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма, осим банака и финансијских институција које су основале групације из земаља са беле листе;
- 7) странке које заступају лица којима је то делатност (адвокати, рачуновође или други професионални заступници), посебно кад је обвезник у контакту само са заступницима;
- 8) спортска друштва;
- 9) фирме са несразмерно малим бројем запослених у односу на обим послова које обављају, које немају своју инфраструктуру и пословне просторије, код којих је најасна власничка структура итд.;
- 10) лица чију је понуду за успостављање пословног односа одбио други обвезник без обзира на који се начин сазнало за ту чињеницу, односно лица која имају лошу репутацију;
- 11) странке чији је извор средстава непознат или нејасан, односно који странка не може да докаже;
- 12) странке за које постоји сумња да не поступају за свој рачун, односно да спроводе инструкције трећег лица;
- 13) странке (физичка или правна лица) које се налазе на попису лица против којих су на снази мере Уједињених нација или Савета Европе;
- 14) странке са пребивалиштем или седиштем у ентитетима који нису субјект међународног права, односно нису међународно признати као државе (такви ентитети дају могућност фиктивне регистрације правног лица, омогућавају издавање фиктивних идентификационих докумената и сл.);
- 15) странка која је страни функционер, односно лице које обавља или је обављало јавну функцију у страни држави или међународној организацији и то функцију:
  - шефа државе и/или владе и његовог заменика, односно помоћника;
  - изабраног представника законодавног тела;
  - судије Врховног и Уставног суда или другог судског органа на високом нивоу, против чије пресуде, осим у изузетним случајевима, није могуће користити редовни или ванредни правне лек;
  - чланове рачунског суда, односно врховне ревизорске институције и савета централне банке;
  - амбасадора, отпавника послова и високог официра оружаних снага;
  - члан управног и надзорног одбора правног лица које је у већинском власништву државе;
  - странка која је члан уже породице страног функционера: брачни или ванбрачни партнер, родитељи, браћа, сестре, деца и њихови брачни или ванбрачни партнер;
  - странка која је ужи сарадник страног функционера, односно свако физичко лице, које има заједничку добит из имовине или успостављеног пословног односа, или има било које друге блиске пословне односе са страним функционером;

16) странка која је страно правно лице, а која не обавља или којој је забрањено да обавља трговинске, производне или друге делатности у држави у којој је регистрована (правно лице са седиштем у држави која је позната као оф-шор финансијски центар);

17) странка која је фидуцијарно или друго слично друштво страног права са непознатим или прикривеним власницима или управом (ту се ради о друштву страног права које нуди обављање заступничких послова за треће лице, тј. друштва, основана закљученим уговором између оснивача и управљача, који управља имовином оснивача, у корист одређених лица корисника или бенефицијара, или за друге одређене намене);

18) странка која има сложену статусну структуру или сложен ланац власништва (сложена власничка структура или сложен ланац власништва који отежава или не омогућава утврђивање стварног власника странке, односно лица која посредно обезбеђују имовинска средства, на основу којих имају могућност надзора, које могу усмерити или на други начин значајно утицати на одлуке управе или пословодства странке при одлучивању о финансирању и пословању);

19) странка која је финансијска организација и која за обављање својих делатности не треба, односно није обавезна да добије лиценцу одговарајућег надзорног тела, односно, сагласно са матичним законодавством, није субјект мера на подручју откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма;

20) странка која је непрофитна организација (установа, друштво или друго правно лице, односно субјект који не обавља привредну делатност) и испуњава један од следећих услова:

- има седиште у држави која је позната као оф-шор финансијски центар,
- има седиште у држави која је позната као финансијски, односно порески рај,
- има седиште у држави која није потписница Споразума о оснивању Европске уније,
- међу њеним члановима или оснивачима је физичко или правно лице које је резидент било које од држава наведених у претходној тачки.

Ризик трансакције

Под ризиком трансакције подразумевају се следеће трансакције:

- 1) трансакције које знатно одударају од стандардног понашања странке;
- 2) трансакције које немају економску оправданост;
- 3) трансакције које се спроводе на начин којим се избегавају стандардни и уобичајени методи контроле;
- 4) компликоване, повезане трансакције;
- 5) трансакције код којих странка очигледно прикрива прави основ и разлог спровођења трансакције;
- 6) трансакције код којих странка одбија да достави целокупну документацију;
- 7) трансакције код којих документација не одговара начину спровођења саме трансакције;
- 8) трансакције код којих извор средстава није јасан или се не може утврдити њихова веза с пословањем странке;
- 9) трансакције код којих долази до честих промена кредит нота, неслагање односно противречност између фактуре и описа;
- 10) трансакције које су биле намењене лицима, односно субјектима против којих су на снази мере Уједињених нација или Савета Европе;
- 11) трансакције које би странка извршила у име и за рачун лица или субјекта против којег су на снази мере Уједињених нација или Савета Европе;

Под ризичним трансакцијама подразумевају се и оне код којих је основни посао ризичан сам по себи. Основни посао се сматра ризичним нпр. када су предмет откупа потраживања фактуре за услуге консалтинга, пропаганде и испитивања тржишта, или друге услуге код којих је на тржишту цена, односно вредност тешко одредива, или за робу која се тешко вреднује, односно чија је вредност подложна великим осцилацијама на тржишту и сл.

Ризик услуга

Ризик услуга односи се на следеће ризичне услуге:

- 1) услуге које су нове на тржишту, тј. нису раније нуђене у финансијском сектору па се морају посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- 2) међународно приватно банкарство тј. пружање услуга приватног банкарства и управљање средствима страних држављана;
- 3) електронско банкарство у случајевима да се на тај начин пружају услуге ширег спектра, попут отварања рачуна на основу квалификованог електронског сертификата у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма;
- 4) пружање оних услуга за које запослени у обвезнику на основу свог искуства процене да носе висок степен ризика;
- 5) пружање услуга отварањем збирних или заједничких рачуна који мобилишу средства из различитих извора и од различитих клијената која се депонују на један рачун отворен на једно име;
- б) као услуге које представљају високи ризик за прање новца и финансирање тероризма могу се сматрати и сви преносиви инструменти који гласе на доносиоца, али исто тако преносиви инструменти, издати на доносиоца или у корист фиктивног примаоца, индосирани без ограничења или у другим облицима који допуштају пренос наслова по предаји, и сви други непотпуни инструменти који су потписани, али без наведеног имена примаоца.

Обвезник је дужан да обрати посебну пажњу на сваки ризик од прања новца и финансирања тероризма који би могао да проистекне коришћењем нових технологија, као и да предузме одговарајуће мере које би спречиле да се нова технологија користи у сврху прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник, осим претходно наведених критеријума, при одређивању степена ризичности поједине странке, пословног односа, услуге или трансакције, треба да обухвати и друге врсте ризика односно друге критеријуме, као што су:

- величина, структура и делатност обвезника, укључујући обим, структуру и сложеност послова које обвезник обавља;
- статусна и власничка структура странке;
- присутност странке, односно ако странка није физички присутна при закључењу пословног односа или спровођењу трансакције;
- извор средстава који су предмет пословног односа или трансакције у случају странке која по критеријуму из Закона, спада под политички изложено лице;
- намена склапања пословног односа, услуге или извршења трансакције;
- познавање услуга и њено искуство, односно знање из тог подручја;
- друге информације које показују да странка, пословни однос, услуга или трансакција могу бити више ризични.

РАДЊЕ И МЕРЕ КОЈЕ ПРЕДУЗИМАЈУ ОБВЕЗНИЦИ

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа. Радње и мере обухватају:

- 1) познавање странке и праћење њеног пословања (познавање и праћење странке);
- 2) достављање информација, података и документације Управи;
- 3) одређивање лица одговорног за извршавање обавеза из овог закона (овлашћеног лица) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 4) редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 5) обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из овог закона;
- 6) израда списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 7) вођење евиденција, заштита и чување података из тих евиденција;
- 8) спровођење мера из овог закона у пословним јединицама и друштвима кћеркама у већинском власништву обвезника у страним државама;
- 9) извршавање других радњи и мера на основу овог закона.

I Радње и мере познавања и праћења странке

Обвезник обавља радње и мере познавања и праћења странке:

- 1) приликом успостављања пословног односа са странком (пословни однос је сваки пословни или други уговорни однос који странка успостави или склопи код обвезника и повезан је с обављањем делатности обвезника);
- 2) при вршењу трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској противредности по званичном средњем курсу Народне банке Србије на дан извршења трансакције, без обзира да ли се ради о једној трансакцији или више међусобно повезаних трансакција;
- 3) када постоји сумња у истинитост или веродостојност прибављених података о странци или стварном власнику странке;
- 4) увек када у вези са странком или трансакцијом постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, без обзира на вредност трансакције.

Међународни стандарди и Закон омогућавају обвезнику да у зависности од степена ризика од прања новца и финансирања тероризма, спроводи три врсте радњи и мера познавања и праћења странке: опште, поједностављене и појачане.

Странке, које с обзиром на искуство обвезника, представљају високи ризик за прање новца или финансирање тероризма су:

1. лица код којих је Управа обвезнику издала налог да прати трансакције или послове тих лица и да јој исте достави, јер постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма (члан 57. Закона);
2. лица за које је Управа обвезнику издала налог о привременом обустављању извршења трансакције (члан 56. Закона);
3. лица за које је Управа обвезнику продужила издати налог за праћење трансакција или лица;
4. лица за које је обвезник достављао податке Управи, јер су у вези са тим лицем или трансакцијом коју је то лице обављало, постојали разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма.

Радње и мере познавања и праћења странке су кључни превентивни елементи у оквиру откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма. Сврха

спровођења мера познавања и праћења странке је да се на веродостојан начин утврди и провери идентитет странке на основу докумената, података и/или информација из поузданих, веродостојних и објективних извора, да се утврди стварни власник странке и провери његов идентитет, прибаве информације о сврси и намени пословног односа или трансакције и други подаци у складу са Законом, као и да се редовно прати пословање и поверава усклађеност активности странке са природом и наменом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања странке, сагласно одредбама члана 8. Закона.

Праћење пословних активности странке обухвата четири сегмента пословања странке, и то:

1. Праћење и проверавање усклађености пословања странке са предвиђеном природом и наменом пословног односа;
2. Праћење и проверавање усклађености извора средстава странке са предвиђеним извором средстава који је странка навела при успостављању пословног односа;
3. Праћење и проверавање усклађености пословања странке с њеним уобичајеним обимом пословања;
4. Праћење и ажурирање прикупљених докумената и података о странци.

Закон полази од основне претпоставке да су одређене странке, пословни односи, услуге и трансакције више или мање ризични и подложни за праће новца или финансирање тероризма. Зато Закон уводи осим редовне анализе странке (опште радње и мере познавања и праћења странке), још два различита начина анализе странке, и то: појачану анализу за странке код којих постоји велики ризик за праће новца и финансирање тероризма и поједностављену анализу странке, која је допуштена у случају када постоји незнатни ризик за праће новца и финансирање тероризма.

У случају да није могуће утврдити или проверити идентитет странке или стварног власника странке, или у случају да обвезник основано посумња у истинитост или веродостојност података, односно документације, или није могуће да прибави информације о сврси и намени пословног односа или трансакције и друге податке у складу са Законом, или није у могућности да редовно прати пословање и проверава усклађеност активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања странке, или када странка није спремна или не показује спремност за сарадњу при утврђивању истинитих и потпуних података које обвезник захтева у оквиру анализе странке, или у случајевима прописаним у члану 26. Закона, обвезник је дужан да одбије успостављање пословног односа, као и извршење трансакције, а ако је пословни однос већ успостављен, дужан је да га раскине (члан 8. став 2. Закона). Обвезник о таквом случају мора да обавести Управу.

Код успостављања пословног односа обвезник може, под условима утврђеним у Закону, да повери вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу, при чему је дужан да претходно провери да ли треће лице испуњава услове прописане у Закону. Поверавањем вршења појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу обвезник се не ослобађа одговорности за правилно вршење радњи и мера познавања и праћења странке у складу са Законом.

Треће лице је дужно да обвезнику достави прибављене податке о странци који су обвезнику неопходни за успостављање пословног односа, као и да на захтев обвезника, без одлагања, достави копије исправа и друге документације на основу којих је извршило радње и мере познавања и праћења странке и прибавило тражене податке о странци. Прибављене копије исправа и документације обвезник чува у складу са Законом. Уколико обвезник посумња у веродостојност извршених радњи и мера познавања и праћења странке односно идентификационе документације или у

истинитост прибављених података о странци, дужно је да захтева од трећег лица да достави писмену изјаву о веродостојности извршених радњи и мера познавања и праћења странке и истинитости прибављених података о странци.

Треће лице које је уместо обвезника спровело анализу странке, одговорно је за испуњавање обавеза из Закона, укључујући и обавезу пријављивања сумњивих трансакција и обавезу чувања података и документације.

Иако је треће лице уместо обвезника спровело прибављање података и документације (анализу странке), обвезник и даље сноси одговорност за извршене радње и мере познавања и праћења странке.

II Достављање информација, података и документације Управи за спречавање прања новца

Обвезник је дужан да Управи достави податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, и то одмах по обављеној трансакцији, а најкасније у року од три дана од дана извршења трансакције. Обвезник је дужан да Управи доставе податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, и то пре извршења трансакције, с тим да у извештају наведе рок у коме трансакција треба да се изврши. У случају хитности обавештење може да достави и телефонским путем, с тим да најкасније следећег радног дана достави и у писменом облику. Обавеза обавештавања односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

Ако обвезник због природе трансакције, због тога што трансакција није извршена или из других оправданих разлога не може да Управи достави податке, дужан је да их достави чим то буде могуће, а најкасније одмах по сазнању за основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да писмено образложи разлоге због којих није поступио на прописани начин.

Запослени код обвезника који утврди да постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, мора о томе одмах да обавести овлашћено лице за спречавање прања новца или његовог заменика. Обвезник мора да организује поступак пријаве сумњивих трансакција између свих организационих јединица и овлашћених лица, односно да сагласно следећим упутствима:

- детаљно одреди начин јављања података (телефоносним путем, телефаксом, сигурним електронским путем и сл.);
- одреди врсту података који се достављају (подаци о странци, трансакцији, разлозима за сумњу на прање новца итд.);
- одреди начин сарадње организационих јединица са овлашћеним лицем;
- одреди поступање са странком у случају привременог обустављања извршења трансакције од стране Управе;
- одреди улогу одговорног лица код пријаве сумњиве трансакције;
- забрани откривање података о томе да ће податак, информација или документација бити достављени Управи;
- одреди мере у погледу наставка пословања са странком (привремени престанак пословања, раскид пословног односа, појачане радње и мере познавања и праћења странке, праћење будућих пословних активности странке и сл.).

Министар финансија је прописао начин достављања података Управи, као и услове под којима обвезници за одређене странке нису дужни да Управи пријаве готовинске трансакције у износу од 15.000 евра или више у динарској

противвредности, у Правилнику о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

III Одређивање лица одговорног за извршавање обавеза из закона (овлашћеног лица) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад

Обвезник је дужан да за вршење појединих радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма именује овлашћено лице и његовог заменика, и да Управи достави податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именованја.

Обвезник који има мање од четири запослена није дужан да одреди овлашћено лице (члан 39. став 2. Закона).

Обвезник је дужан да обезбеди да послове овлашћеног лица и заменика овлашћеног лица обављају лица која испуњавају услове прописане у члану 40. Закона, као и да им обезбеди услове прописане у члану 42. Закона:

- неограничен приступ подацима, информацијама и документацији која је неопходна за вршење његових послова;
- одговарајуће кадровске, материјалне, информационо-техничке и друге услове за рад;
- одговарајуће просторне и техничке могућности које обезбеђују одговарајући степен заштите поверљивих података којима располаже овлашћено лице;
- стално стручно оспособљавање;
- замену за време његовог одсуства;
- заштиту у смислу забране одавања података о њему неовлашћеним лицима, као и заштиту од других поступака који могу утицати на неометано вршење његових дужности;

Унутрашње организационе јединице, укључујући највише руководство у обвезнику, дужни су да овлашћеном лицу обезбеде помоћ и подршку при вршењу послова, као и да га редовно обавештавају о чињеницама које су, или би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Овлашћено лице је дужно да при обављању послова из Закона:

- пружа стручну помоћ запосленима при оперативном спровођењу мера на подручју откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- саветује управу обвезника при формирању политике управљања ризицима за прање новца и финансирања тероризма;
- континуирано обавештава управу обвезника о активностима у вези са откривањем и спречавањем прања новца и финансирања тероризма;
- учествује са другим обвезницима при формирању јединствене политике откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма.

IV Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених

Обвезник је дужан да обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање свих запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, односно свих који обављају одређене послове на радним местима, која су или би могла бити посредно или непосредно изложена ризику за прање новца и финансирање тероризма, као и свих спољних сарадника којима је, на

основу уговора, поверила обављање послова, осим ако не спадају у самосталне обвезнике за спровођење мера откривања и спречавања прања новца и финансирање тероризма.

Обвезник је дужан да изради програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање и откривања прања новца и финансирања тероризма сваке календарске године, а најкасније до краја марта за текућу годину.

У програму треба да се наведе: садржај и обим образовног програма, циљ образовног програма, начин спровођења образовног програма (предавања, презентације итд.), круг запослених којима је образовни програм намењен, трајање образовног програма.

У поступак стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених, обвезник је дужан да укључи и све нове запослене, односно да за њих организује посебан програм стручног образовања, оспособљавања и усавршавања за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма. Програм мора да обухвата најмање одредбе о обавези анализе странке, процени ризика за прање новца и финансирање тероризма, начину доставе прописаних података Управи за спречавање прања новца, индикаторе за препознавање странака и трансакција за које постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, захтеве у погледу сигурности и чувања података, као и поступке које, у сврху спровођења Закона, Правилника и Смерница, спроводи обвезник сам (интерни правилници и упутства).

Редовно стручно образовања, оспособљавања и усавршавања у оквиру одређеног обвезника може да спроводи овлашћено лице, његов заменик, односно друго стручно оспособљено лице које на предлог овлашћеног лица одреди управа обвезника.

V Обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона

Обвезник је дужан да успостави редовну и систематичну унутрашњу контролу правилности и ефикасности обављања послова спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма. Сврха унутрашње контроле је да се утврде и елиминишу мањкавости при спровођењу прописаних мера спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма и да се побољша систем откривања трансакција и странака код којих постоје разлози за сумњу да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Контролу правилности и делотворности спровођења прописаних мера спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма, обвезници треба да спроводе путем редовних или ванредних надзора, у поступку спровођења унутрашње контроле сагласно Закону, Правилнику и Смерницама.

Обвезник који има мање од четири запослена није дужан да врши унутрашњу контролу (члан 39. став 2. Закона).

У случају промене у пословном процесу (нпр. организационе промене, промене пословних процедура, увођења нове услуге), обвезник је дужан да у оквиру унутрашње контроле провери и усклади своје процедуре, како би биле адекватне за извршавање обавеза из Закона. Проверу усклађености система и процедура за примену Закона, као и примене тих процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, као и сваки пут када дође до промена у пословном процесу, најкасније до дана увођења те промене у пословну понуду.

Обвезник и органи управљања код обвезника су одговорни за обезбеђивање и организацију унутрашње контроле послова који се извршавају код обвезника у складу са Законом. Обвезник је дужан да актом одреди овлашћења и одговорности органа

управљања, организационих јединица, овлашћених лица и других субјеката у обвезнику који врше унутрашњу контролу, као и начин и распоред вршења унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину и да исти достави Управи и Девизном инспекторату, на њихов захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Министар финансија је прописао начин вршења унутрашње контроле у Правилнику о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

VI Израда индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма

Обвезник је дужан да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, узимајући у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом израде листе индикатора из члана 50. став 1. Закона унесе и индикаторе из Листе индикатора за препознавање сумњивих трансакција у факторинг пословима која је објављена на веб сајту Управе, а то су:

- 1) Странка која уступа потраживања из пословања Фактору често мења привредна друштва Дужнике (купце) од којих се нека не баве преваходно или уобичајено делатношћу за коју примају робу;
- 2) Странка изненада почиње да нуди Фактору откуп потраживања и за неку другу испоручену робу или извршене услуге Дужнику (купцу) које нису уобичајене за пословну делатност Дужника;
- 3) Фактор је открио да је странка уступила потраживања на основу лажних фактура и друге документације (фиктивне испоруке) коју је проследила Дужнику (купцу), те да постоји или је постојала повезаност странке и Дужника (купца) преко лица која су оснивачи и овлашћена лица;
- 4) Фактор је открио или има сазнања да странка своја потраживања уступа на основу извршених фактурисања Дужнику - новооснованом правном лицу (купцу) које убрзо гаси своје пословање (фиктивно привредно друштво);
- 5) Фактор има сазнања да странка нуди откуп потраживања и другим факторинг привредним друштвима и да при томе даје различите податке о пословању који одступају од реалног стања (подаци о дужницима, јемству, исказаним рачунима, ЛЦИ, доспећу потраживања итд.);
- 6) Странка нуди неуобичајено повољне услове за обрачун износа (камате и провизије) и за узврат предлаже флексибилније одредбе уговора (јемство);
- 7) Странка нуди као гаранцију и јемство учешће трећих лица која су сумњивог бонитета;
- 8) Странка је по уговору за откуп потраживања доставила Фактору лажна или неодговарајућа документа (гаранције, јемства и средства обезбеђења);

- 9) Странка често мења одлуке у погледу Факторових обавеза (исплате потраживања) захтевајући да Фактор плати неком другом лицу у складу са инструкцијама странке (нпр. обавештење о уступању потраживања) или овлашћењем (нпр. у случају цесије);
- 10) Фактор има сазнања да је странка или дужник правно лице на чијем челу се налазе људи са лошом пословном репутацијом;
- 11) Странка нуди Фактору као јемство за наплату потраживања од дужника јемство једног или више физичких лица;
- 12) Странка Фактора је спољнотрговинско привредно друштво које пласира робу или услуге на оф-шор дестинације или у државе у којима се не примењују стандарди у области спречавања прања новца и финансирања тероризма или у државе у којима су на снази строги прописи о поверљивости и тајности банкарских и пословних података. Листе тих држава се налазе на сајту Управе за спречавање прања новца;
- 13) Фактор има сазнања да је странка - спољнотрговинско привредно друштво које често крши законске прописе (спољнотрговинске, царинске, пореске и девизне) у намери да не прикаже стварни пласман роба и услуга;
- 14) Странка пријављује потраживања која нису у складу са економском могућношћу и делатношћу повериоца;
- 15) Пријављена потраживања нису у складу са информацијама о економским могућностима дужника и која од почетка указују на могуће тешкоће у наплати дуговања;
- 16) Плаћања дужника су извршена путем меница које су више пута индосиране;
- 17) Плаћања у име првобитног дужника су извршена од стране трећих лица која са дужником нису у пословним везама нити се може успоставити било каква друга повезаност (нпр. родбинска);
- 18) Уплате дужника су трансфери са рачуна лоцираних на подручјима која су врло удаљена од места пребивалишта дужника, посебно ако су из држава у којима се не примењују стандарди у области спречавања прања новца и финансирања тероризма или из држава у којима су на снази строги прописи о поверљивости и тајности банкарских и пословних података.

Посебно је важно да сви запослени буду упознати са индикаторима и да их користе приликом обављања послова.

VII Вођење евиденција, заштита и чување података из тих евиденција

Обвезник води евиденцију података:

- о странкама, као и пословним односима и трансакцијама из члана 9. Закона;
- достављених Управи у складу са чланом 37. Закона.

Садржина евиденција података о странкама, пословним односима и трансакцијама је прописана у члану 81. Закона.

Обвезник је дужан да податке које добије третира као пословну тајну и да поступа са њима у складу са Законом, законом којим се уређује тајност података и Правилником Управе. Сви запослени, као и друга лица којима су ти подаци на било који начин доступни, дужни су да осигурају тајност података.

Као пословна тајна или као тајни податак према закону (обвезник их не сме открити странци или трећем лицу) се убраја и:

- податак да су у вези са странком или трансакцијом утврђени разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма, те да су достављени Управи;
- податак о привременом обустављању извршења трансакције, односно детаљи у вези са истим;

- податак о налогу Управе за стално праћење финансијског пословања странке;
- податак да је у вези са странком или трећим лицем уведена или би могла бити уведена истрага у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Обавеза чувања тајности податка не важи у случајевима: ако су подаци потребни за утврђивање доказа у поступку пред судом, ако доставу тих података писмено затражи, односно наложи надлежни суд или ако те податке од обвезника захтева Управа или Девизни инспекторат, ради надзора над применом Закона.

Изузетак од начела чувања тајности података важи и када је обвезник према Закону дужан да податке достави Управи за спречавање прања новца, при чему запослени код обвезника, странкама или трећем лицу не одговара за штету, уколико су се понашали сагласно захтеву Управе, односно у случајевима наведеним у члану 75. Закона.

Приступ подацима, који су класификовани као пословна тајна или као тајни, мора да буде ограничен. Обвезник у свом интерном акту мора детаљно да наведе услове и начин приступа тим подацима, при чему мора да узме у обзир и следећа упутства:

1. подаци и документација треба да се архивирају на начин и у облику који онемогућава неовлашћеним особама приступ и сазнање о њиховом садржају (у примереним техничким или физички сигурним просторијама за архиву, у закључаним ормарима и сл.);
2. право на увид у податке о странкама и трансакцијама код којих постоје разлози за сумњу на прање новца и финансирање тероризма, односно сазнање о њиховом садржају, имају чланови управе и надзорног одбора обвезника, овлашћено лице за спречавање прања новца и финансирања тероризма и његови заменици, руководиоци пословних јединица обвезника и друга лица које одреди управа обвезника;
3. документацију у којој се налазе наведени подаци је забрањено фотокопирати, преписивати, прерађивати, објављивати или на било који други начин репродуковати, пре претходног писаног одобрења одговорног лица;
4. у случају копирања документације, обвезник мора да осигура да из копије буде видљиво из које документације или дела документације је направљена копија, на видљивом месту да значи да се ради о фотокопији и броју направљених фотокопија, датум израде фотокопија и потпис особе која их је направила;
5. запослени код обвезника су дужни да спроводе поступак пријаве и одјаве својих личних лозинки на почетку, односно на крају обраде података, како би се употребом лозинке спречио неовлашћеним лицима приступ документима;
6. мора бити успостављен систем праћења приступа подацима и документацији, односно њихове обраде;
7. дозвољено је преношење података искључиво у облику који неовлашћеним лицима онемогућава сазнање о подацима или преко сопствене курирске службе или у запечаћеној коверти препоручено с повратницом и сл., а у случају достављања података електронским путем, употребом система за сигурно електронско пословање (криптовање или шифрирање порука и сл.);
8. запослени код обвезника су дужни да доследно поштују законе који уређују сигурност личних података и закона који уређују тајност података.

Обвезник је дужан да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком и извршеном трансакцијом, прибављене у складу са Законом, чува најмање 10 година од дана извршене трансакције, а податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама

најмање пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

VIII Спровођење мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма у пословним јединицама и друштвима кћеркама у већинском власништву обвезника у страним државама

Обвезник мора да успостави систем вођења јединствене политике откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма у свим пословним јединицама и друштвима кћеркама у већинском власништву обвезника у страним државама. У ту сврху обвезник је дужан да обезбеди да се Законом прописане мере откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма у вези са радњама и мерама познавања и праћења странке (анализом странке), обавештавања о сумњивим трансакцијама, вођењем евиденције, унутрашње контроле, чување података и другим битним околностима, у истом обиму спроводе и у њеним пословним јединицама и друштвима кћеркама у његовом већинском власништву која имају седиште у иностраној држави, осим ако је то изричито супротно прописима те државе, о чему је дужан да обавести Управу и да донесе одговарајуће мере за отклањање ризика од прања новца и финансирања тероризма (члан 38. Закона).

Управа обвезника мора да осигура да се:

- све пословне јединице и друштва кћерке у већинском власништву обвезника у страним државама упознају са политиком откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- уграде у пословне процесе интерни поступци откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма, прихваћени на основу Закона, Правилника и Смерница, преко руководиоца пословних јединица и руководиоца у друштвима кћеркама у већинском власништву обвезника у страним државама;
- спроводи сталан надзор и обезбеди ефикасност спровођења мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма у свим пословним јединицама и друштвима кћеркама у већинском власништву обвезника у страним државама.

IX Извршавање других радњи и мера на основу овог закона.

САРАДЊА ОБВЕЗНИКА СА ДЕВИЗНИМ ИНСПЕКТОРАТОМ И УПРАВОМ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА

У оквиру законских овлашћења, обвезници морају да осигурају пуну сарадњу са надзорним органима – Девизним инспекторатом и Управом за спречавање прања новца. Сарадња између обвезника и надзорних органа је обавезна, посебно у случају достављања документације, тражених података и информација, а који се односе на странке или трансакције код којих постоје разлози за сумњу у прање новца или финансирање тероризма. Сарадња је потребна и у случају обавештавања о било каквој активности или околностима, које су или би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма.

ПРИМЕНА СМЕРНИЦА

Девизни инспекторат на основу члана 82. став 1. тачка 6. и члана 84. тачка 11. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма код обвезника из члана 4.

став 2. тачка 5. Закона врши надзор над применом овог закона у пословима међународног платног промета.

Обвезници морају најкасније до 1. јануара 2011. године да ускладе своје пословање са садржајем Смерница и израде интерне акте, сагласно одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Смернице ступају на снагу даном потписивања и примењиваће се од 1. јануара 2011. године.

Број: 143-484-24-00001/2010-01-003

Датум: 02.11.2010.г.

Београд

Директор

Дејан Стојановић